

Prvi pozitivni signali*

Ublažavanje negativnih trendova krajem 2009.

Bruto domaći proizvod je u 2009. godini smanjen za 5,8 posto u odnosu na 2008. Prošlogodišnji je gospodarski pad bio ponajprije potaknut smanjenjem investicijske aktivnosti i osobne potrošnje. Istovremeno je veće smanjenje uvoza od izvoza dovelo do smanjenja vanjskotrgovinskog deficita. Uzimajući u obzir samo posljednje tromjesečje, smanjenje BDP-a je na međugodišnjoj razini iznosilo 4,5 posto. Analizira li se kretanje BDP-a tijekom prošle godine, uočava se zaustavljanje smanjenja ukupne ekonomske aktivnosti tijekom drugog tromjesečja te ponovni blagi pad u posljednja dva tromjesečja. Nakon što je u drugom tromjesečju aktivnost ostala gotovo nepromijenjena u odnosu na prvo, u trećem je tromjesečju zabilježeno smanjenje od 0,5 posto, a u četvrtom od 0,1 posto. Negativnim je kretanjima u posljednjem tromjesečju 2009. najviše pridonio pad domaće potražnje, posebno investicija i osobne potrošnje, a nastavilo se i značajno ubrzavanje pada državne potrošnje.

Osobna je potrošnja u 2009. godini smanjena za 8,5 posto na međugodišnjoj razini. Za usporedbu, godinu je dana ranije osobna potrošnja ostvarila međugodišnji rast od 0,8 posto. Promatrajući razinu osobne potrošnje u posljednjem tromjesečju prošle godine, zapaža se njeno smanjenje za 7,5 posto u odnosu na isto razdoblje 2008. godine. Nakon usporavanja negativnog trenda u drugom i trećem tromjesečju, u posljednjem je tromjesečju ponovo došlo do značajnijeg smanjenja osobne potrošnje. Tako je u prvom tromjesečju 2009. godine osobna potrošnja smanjena za 4,6

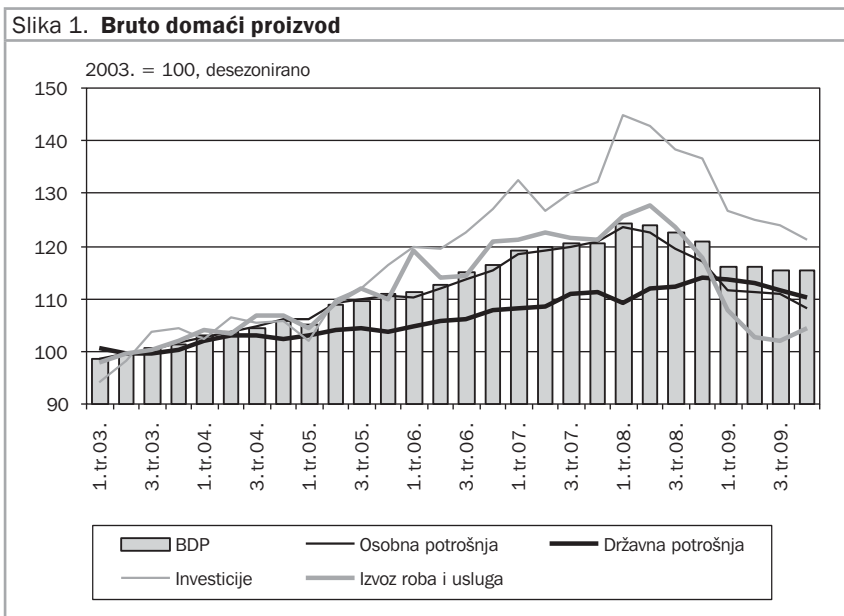
* Prilog su pripremili Tanja Broz, Goran Buturac, Ivana Rašić Bakarić, Sunčana Slijepčević (Ekonomski institut, Zagreb), Dinko Pavuna i Dragica Smilaj (Ministarstvo financija Republike Hrvatske).

posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom i trećem za 0,3 posto, a u četvrtom za 2,4 posto. Takva su kretanja najvećim dijelom uvjetovana povećavanjem nezaposlenosti te smanjivanjem kreditne aktivnosti banaka, raspoloživog dohotka i potrošačkog optimizma stanovništva.

Državna je potrošnja u 2009. godini povećana za 0,2 posto na međugodišnjoj razini. Nakon pozitivnih međugodišnjih stopa rasta zabilježenih u prvoj polovici 2009. godine, u drugom je dijelu godine uslijedio pad. Tako je u trećem tromjesečju državna potrošnja smanjena za 0,6 posto na međugodišnjoj razini, a u četvrtom za 3,3 posto. Slična kretanja pokazuju i sezonski podaci. Razina se državne potrošnje u drugom tromjesečju 2009. smanjila za 0,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u trećem za 1,2 posto, dok je u četvrtom bila manja za 1,3 posto.

S međugodišnjim padom od 11,8 posto, investicijska je aktivnost dala značajan negativan doprinos ukupnim gospodarskim kretanjima u prošloj godini. Nakon značajnijeg usporavanja negativnog trenda u drugom i trećem tromjesečju 2009., u četvrtom se tromjesečju pad investicija ponovo ubrzao. Prema sezonskim podacima u drugom tromjesečju 2009. godine razina investicija bila manja za 1,5 posto u odnosu na prethodno, u trećem za 0,7 posto, a u četvrtom za 2,2 posto.

Realni je izvoz roba i usluga u 2009. godini smanjen za 16,2 posto na međugodišnjoj razini, a uvoz za 20,7 posto. Usporavanje pada vanjskotrgovinske aktivnosti započeto u drugom tromjesečju prošle godine nastavilo se i u posljednja dva tromjesečja. U trećem je tromjesečju zabilježeno smanjenje realnog izvoza za 17,6 posto na međugodišnjoj razini, a uvoza za 23,5 posto. U četvrtom se tromjesečju realni izvoz smanjio za 11,2 posto na međugodišnjoj razini, a uvoz za 12,4 posto. Tako se razlika između međugodišnjih stopa ovih dviju komponenti postupno smanjivala. Veće smanjenje uvoza od izvoza za posljedicu je imalo daljnje smanjenje deficita platne bilance. Prošla je godina završila s deficitom tekućeg računa platne bilance u iznosu od 2,36 milijardi eura. Udio je deficita tekućeg računa platne bilance u BDP-u na kraju 2009. godine iznosio 5,2 posto, dok je na kraju 2008. dosegno 9,2 posto.

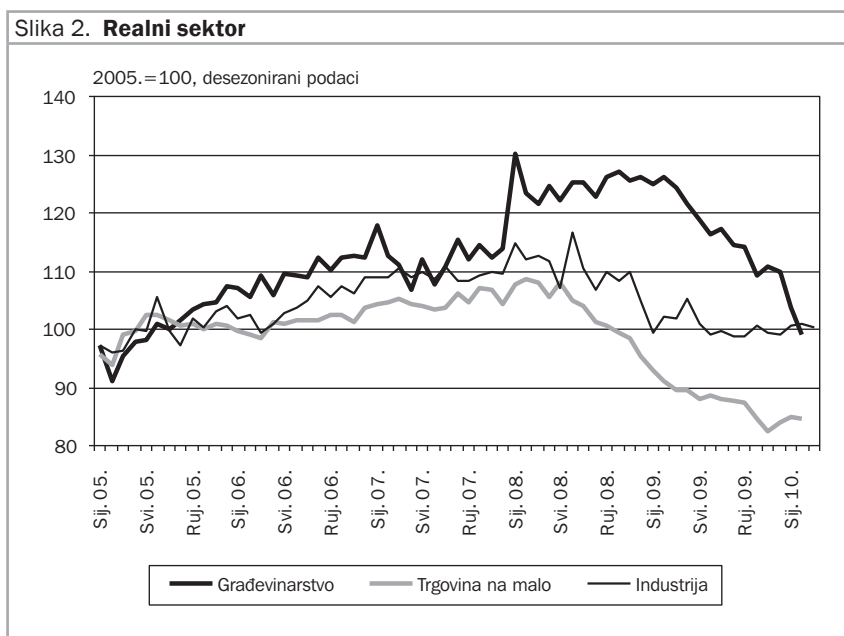
Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Blagi oporavak industrijske proizvodnje

Ukupna se industrijska proizvodnja u prvom tromjesečju ove godine smanjila za 0,5 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Nakon što su se sredinom 2009. zaustavila iznimno nepovoljna kretanja u industriji, uslijedio je blagi oporavak aktivnosti. Prema desezoniranim je podacima ukupna industrijska proizvodnja u prvom tromjesečju 2010. bila za 1 posto veća u odnosu na prethodno tromjesečje, nakon što je porast u četvrtom u odnosu na treće tromjesečje 2009. iznosio 0,5 posto.

U prva je dva mjeseca 2010. došlo do smanjenja proizvodnje prerađivačkog sektora za 1,5 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno se razina aktivnosti rudarstva i vađenja smanjila za 7,4 posto, a suprotno ukupnim kretanjima, opskrba se električnom energijom, plinom i vodom povećala za 3,6 posto. Za razliku od inozemne potražnje koja je imala pozitivne učinke na ukupna kretanja, domaća potražnja još uvijek ne daje doprinos oporavku

industrije. Analiza kretanja glavnih grupa industrijskih proizvoda pokazuje da je u odnosu na prosinac 2009. smanjenje proizvodnje u prva dva mjeseca 2010. zabilježeno kod intermedijarnih proizvoda i netrajnih proizvoda za široku potrošnju. Istovremeno se povećala aktivnost kod proizvodnje trajnih dobara za široku potrošnju, proizvodnje kapitalnih dobara i proizvodnje energije. Za očekivati je da će kretanja u industrijskom sektoru uvelike ovisiti o dinamici oporavka gospodarstva EU-a, ali i o uspješnosti provedbe Vladinih mjera usmjerenih na oporavak gospodarstva objavljenih u travnju.

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Zaustavljeno smanjivanje realnog prometa u trgovini na malo

Smanjivanje realnog prometa u trgovini na malo, prisutno još od sredine 2008. godine, zaustavljeno je potkraj 2009., dok je u siječnju i veljači 2010. došlo do stagnacije aktivnosti. Takav je trend i očekivan s obzirom da je u

trgovini na malo već dostignuta relativno niska razina aktivnosti. Usprkos tome, podaci na međugodišnjoj razini ukazuju na značajan pad obujma trgovine na malo. Tako je u prva dva mjeseca ove godine realni promet u trgovini na malo bio manji za 8,3 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Povećana nezaposlenost, potrošački pesimizam te smanjenje raspoloživog dohotka dali su negativan doprinos ukupnim kretanjima u trgovini. Relativno je najveći pad prodaje u prva dva mjeseca 2010. ostvaren kod trajnih potrošnih dobara - motornih vozila, tekstila, odjevnih predmeta, obuće i kožnih proizvoda. Kretanja u trgovini na malo će u narednim mjesecima značajno ovisiti o dinamici ukupnog gospodarskog oporavka. Ipak, značajniji oporavak trgovine na malo nije moguće ostvariti bez zaustavljanja nepovoljnih trendova na tržištu rada i buđenja potrošačkog optimizma.

Nastavak smanjivanja građevinskih aktivnosti u veljači

Gospodarska je recesija značajno pogodila građevinarstvo. Pad građevinske aktivnosti u prva dva mjeseca 2010. godine označava nastavak negativnog trenda prisutnog tijekom cijele prošle godine. Obujam je građevinskih radova u veljači ove godine smanjen za 4,5 posto u odnosu na siječanj i za 9,7 posto u odnosu na prosinac 2009. Kumulativno je obujam građevinskih radova u razdoblju siječanj-veljača 2010. bio manji čak za 20,0 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. Zbog smanjenog je kapaciteta državnog proračuna u uvjetima recesije došlo do značajnog usporavanja izgradnje novih, državno financiranih infrastrukturnih projekata. S druge strane, recesija se odrazila i na usporenu i otežanu prodaju novih stambenih jedinica, pri čemu je zabilježen značajan pad broja izdanih odobrenja za građenje novih zgrada. Tako se u razdoblju siječanj-veljača 2010. ukupni broj izdanih odobrenja za građenje smanjio za 8,6 posto u usporedbi s istim razdobljem 2009. godine. Sigurno je da će kretanja u građevinarstvu u narednom razdoblju ovisiti o oporavku domaće potražnje kao i mogućnostima financiranja velikih državnih infrastrukturnih projekata.

Smanjenje turističkih aktivnosti u siječnju i veljači

Podaci o broju dolazaka i noćenja turista u prva dva mjeseca ove godine ukazuju na značajno smanjenje aktivnosti u turističkom sektoru. U tom se razdoblju broj dolazaka smanjio za 15,7 posto, a noćenja za 14,8 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. godine. Domaći i strani gosti podjednako su doprinijeli nepovoljnim kretanjima. Tako su noćenja domaćih gostiju u prva dva mjeseca ove godine smanjena za 13,6 posto na međugodišnjoj razini, a stranih za 16,4 posto. Uz nepovoljne vremenske prilike, pad je noćenja domaćih gostiju najvećim dijelom posljedica recesije koja se odrazila na smanjenje raspoloživog dohotka stanovništva. S druge strane, pad noćenja stranih gostiju je očekivan s obzirom na relativno spor gospodarski oporavak na našim najvećim emitivnim tržištima. Sudeći prema fizičkim pokazateljima o broju dolazaka i noćenja turista u prva dva mjeseca 2010., može se očekivati neizvjesna turistička godina.

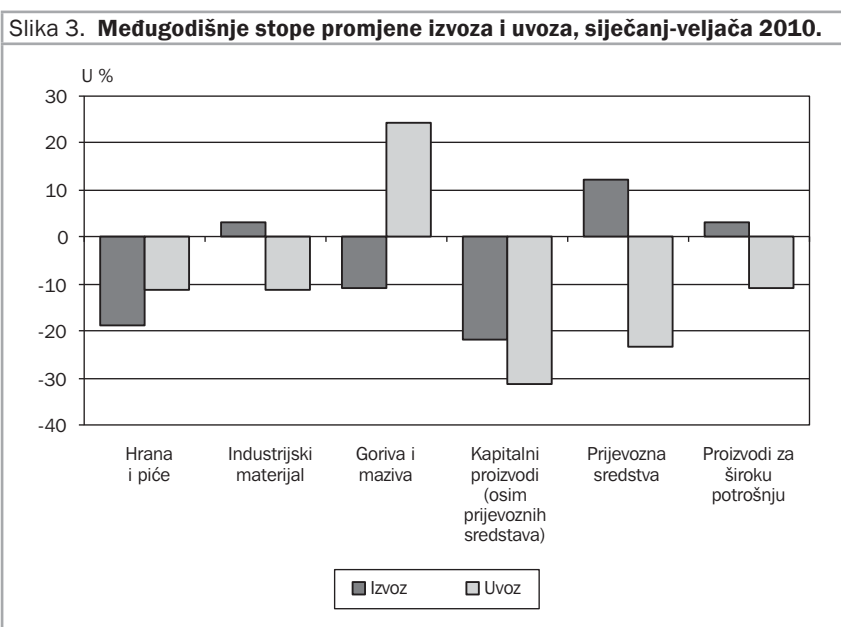

Smanjenje vanjskotrgovinskog robnog deficita

Iako je u siječnju ove godine po prvi put nakon više od godinu dana zabilježena međugodišnja stopa povećanja izvoza, u veljači se vanjskotrgovinska robna razmjena ponovo smanjila. Promatrano kumulativno, u prva se dva mjeseca 2010. godine robni izvoz izražen u eurima smanjio za 3,6 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno, analiza izvoza prema međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda pokazuje da se smanjio izvoz kapitalnih proizvoda (osim prijevoznih sredstava), hrane i pića te goriva i maziva. Jačanju hrvatskog izvoza je najviše pridonio izvoz prijevoznih sredstava, među kojima je najveći izvoz brodova. Izvoz se roba u zemlje Europske unije nastavlja smanjivati. U prva je dva ovogodišnja mjeseca ukupno izvezeno 10,7 posto manje roba u zemlje Europske unije nego u istom razdoblju 2009. godine. Takva su nepovoljna kretanja ponajprije uzrokovana smanjenjem izvoza roba u Njemačku - za 34,1 posto. Robni se uvoz izražen u eurima u prva dva mjeseca ove godine smanjio za 10,8 posto na međugodišnjoj razini. U tom se razdoblju najviše povećao uvoz goriva i maziva, što je uglavnom uzrokovano povećanjem cijena nafte i

naftnih derivata na svjetskim tržištima. Istovremeno je zabilježen manji uvoz kapitalnih proizvoda, prijevoznih sredstava, industrijskih materijala, proizvoda za široku potrošnju te hrane i pića. U prva se dva mjeseca 2010. godine uvoz iz zemalja Europske unije smanjio za 17,3 posto na međugodišnjoj razini. Takva su kretanja najvećim dijelom posljedica smanjenja uvoza roba iz Austrije (za 19,8 posto), Italije (za 13,0 posto) i Njemačke (za 22,8 posto). Robni se deficit u prva dva ovogodišnja mjeseca smanjio za 19,6 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. godine kao posljedica većeg smanjenja uvoza nego izvoza.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Ubrzani rast inozemnog zaduženja krajem 2009.

Ukupni se inozemni dug Hrvatske povećavao tijekom cijele 2009., pri čemu se uočava ubrzanje rasta potkraj godine. Na kraju 2009. godine inozemno je zaduženje doseglo 44,6 milijardi eura, što je čak za 10,6 posto više nego na kraju 2008. godine. Udio ukupnog inozemnog duga u BDP-u je

povećan s 85,1 posto u 2008. godini na 98,3 posto u 2009. godini. Hrvatska inozemna zaduženost mjerena udjelom inozemnog duga u izvozu roba i usluga je također porasla, i to s 203 posto u 2008. godini na 277 posto u 2009. godini. Za razliku od prve polovice 2009. godine u kojoj je središnja država smanjivala svoje zaduženje prema inozemstvu, drugo je polugodište bilo obilježeno novim zaduživanjima. Ukupni je inozemni dug središnje države bio za 24,6 posto veći na kraju 2009. nego na kraju 2008. godine. Nova su zaduženja središnje države rezultat novih izdavanja obveznica na svjetskim financijskim tržištima, a sredstva su djelomično iskorištena za vraćanje dospjelih obveza krajem 2009. i u prvom tromjesečju 2010. Osim središnje države, ostali su domaći sektori također povećali svoje inozemne obveze. Ipak, rast je njihovih zaduženja znatno manji nego u prethodnim godinama. Banke su u 2009. godini povećale svoj inozemni dug za 6,1 posto na godišnjoj razini, a ostali domaći sektori (uključujući izravna ulaganja) za 10,1 posto. Tijekom 2010. godine na naplatu stiže oko 14,3 milijardi eura duga (uključujući kamate), od čega oko 90 posto trebaju vratiti banke i poduzeća.

Povećanje nezaposlenosti...

Negativna kretanja na tržištu rada, koja su obilježila 2009. godinu, nastavila su se i u prva dva mjeseca ove godine. U veljači je registrirano 1.416.535 zaposlenih osoba, što je za 0,9 posto manje u odnosu na siječanj. S druge strane, broj je nezaposlenih osoba registriranih pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje u veljači 2010. godine bio za 2,6 posto veći nego u siječnju. Registrirana je stopa nezaposlenosti u veljači iznosila 18,3 posto, što je najviša stopa nezaposlenosti zabilježena od siječnja 2006. godine.

U skladu s padom cjelokupne ekonomske aktivnosti, zaposlenost se u 2009. godini u prosjeku smanjila za 3,6 posto u odnosu na godinu ranije. Najveće je smanjenje od 7,2 posto zabilježeno u sektoru osiguranih poljoprivrednika, zatim 4,6 posto u sektoru obrtnika i slobodnih zanimanja, dok se broj zaposlenih osoba u sektoru pravnih osoba u prosjeku smanjio za 3,3 posto.

Smanjenje broja zaposlenih je pratilo povećanje broja nezaposlenih osoba od 11,2 posto na međugodišnjoj razini.

... uz smanjenje plaća

Realne su se bruto plaće u 2009. godini u prosjeku snizile za 0,2 posto u odnosu na 2008. godinu. U istom su razdoblju za 0,2 posto narasle realne neto plaće. Prosječna mjesečna neto plaća isplaćena u siječnju 2010. godine iznosila je 5.258 kuna, što u odnosu na siječanj 2009. godine predstavlja nominalno povećanje od 0,9 posto i realno smanjenje od 2,0 posto. Analiza kretanja po djelatnostima pokazuje da su najveća realna smanjenja plaća zabilježena u djelatnosti proizvodnje kemikalija i kemijskih proizvoda, vodenog prijevoza, proizvodnje duhanskih proizvoda te djelatnostima zapošljavanja. Istovremeno su najveća povećanja realnih neto plaća ostvarena u tzv. ostalim stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, u pomoćnim uslužnim djelatnostima, rudarstvu, te djelatnostima iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing).

Okvir 1. Međunarodno okruženje

Vodeće su međunarodne institucije navise revidirale svoje procjene globalnog gospodarskog rasta za 2010. godinu. Tako stručnjaci Međunarodnog monetarnog fonda očekuju rast svjetskog gospodarstva od 4,2 posto u 2010. godini. Najveće se stope rasta predviđaju za azijska gospodarstva. Očekuje se i nastavak postupnog oporavka gospodarske aktivnosti Europske unije i SAD-a započetog u drugoj polovici 2009. Podaci središnjeg statističkog ureda Eurostata potvrđuju da su se pozitivne stope rasta iz trećeg tromjesečja 2009. godine zadržale i u četvrtom tromjesečju. Sezonski je prilagođeni bruto domaći proizvod u EU-27 u posljednjem tromjesečju 2009. godine bio veći za 0,1 posto nego u trećem tromjesečju. Državna potrošnja i izvoz su ostali glavni nositelji gospodarskog oporavka Unije, dok se ukupni obujam investicija i dalje smanjuje. Razina građevinskih aktivnosti se u četvrtom tromjesečju 2009. godine smanjila za daljnjih 1,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Također, nastavak smanjivanja aktivnosti građevinarstva u siječnju 2010. ukazuje da ne treba očekivati brzi oporavak investicija. Smanjenje osobne potrošnje u četvrtom tromjesečju u odnosu na prethodno tromjesečje rezultat je smanjenja raspoloživog dohotka kućanstva, rasta nezaposlenosti, niske inflacije, pada cijena nekretnina, otežanih uvjeta za dobivanje kredita i pesimizma potrošača o očekivanoj brzini gospodarskog oporavka Unije. Stručnjaci Europske središnje banke ne očekuju značajniji oporavak osobne potrošnje i investicija u 2010. godini.

Istovremeno, pozitivna su očekivanja na strani izvoza i državne potrošnje, pri čemu bi njihova povećanja trebala pridonijeti gospodarskom oporavku. I stručnjaci se Međunarodnog monetarnog fonda slažu s takvim procjenama, očekujući da će se u 2010. godini bruto domaći proizvod u Europskoj uniji povećati za 1,0 posto na međugodišnjoj razini, a u SAD-u za 2,7 posto. Unatoč pozitivnim stopama rasta, do 2011. se očekuje sporiji rast nego prije krize. Visoka nezaposlenost, povećani javni dug te još uvijek nedovoljno oporavljen financijski sustav čine glavne prepreke bržem oporavku.

Izvori: Eurostat; Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook, travanj 2010.; Europska središnja banka, Monthly Bulletin, ožujak 2010.

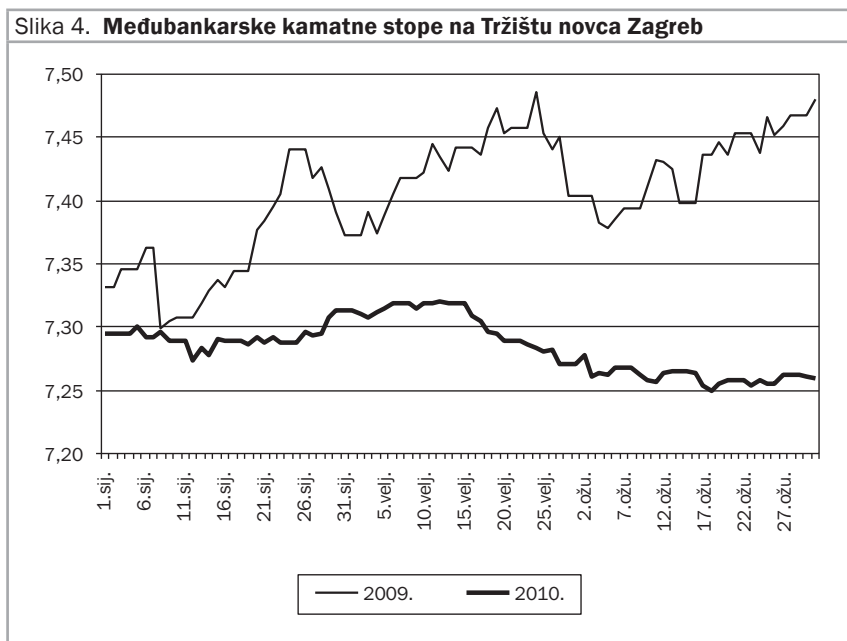
Smanjenje obvezne pričuve povećalo novčanu masu

Novčana je masa u veljači 2010. godine zabilježila porast na međugodišnjoj razini, i to prvi put nakon rujna 2008. Porast je iznosio 4,1 posto, dok je još krajem 2009. godine zabilježen pad od 14,6 posto. Razlog ovakvoj promjeni trenda možemo pronaći u smanjenju obvezne pričuve, s 14 na 13 posto, što je oslobodilo ukupno 2,9 milijardi kuna (2,4 milijarde u kunskom i 0,5 milijardi kuna u deviznom dijelu pričuve). U strukturi novčane mase, depozitni je novac zabilježio porast od 10,7 posto, dok gotov novac izvan banaka i dalje bilježi pad od 8,3 posto na međugodišnjoj razini. Ukupna likvidna sredstva bilježe umjereni rast na međugodišnjoj razini, povećavši se u veljači 2010. godine za 0,9 posto. To je drugi mjesec zaredom kako ukupna likvidna sredstva rastu na međugodišnjoj razini. Vrijedi zapaziti da se u strukturi ovih sredstava odražavaju suprotna kretanja kunskih i deviznih depozita. Naime, štedni i oročeni kunski depoziti bilježe dvoznamenkaste međugodišnje stope pada još od ožujka 2009. godine, dok istodobno devizni depoziti rastu po dvoznamenkastim stopama.

Plasmani banaka već neko vrijeme zbog recesije bilježe pad na međugodišnjoj razini. U veljači su ove godine bili za 1,1 posto niži nego u istom mjesecu prethodne godine. Krediti stanovništvu su pritom pali za 3,5 posto, dok se stopa rasta stambenih kredita spustila na samo 0,2 posto. Za razliku od toga, krediti poduzećima još uvijek rastu, iako usporenim tempom, premašivši 100 milijardi kuna u veljači 2010. Prosječna kamatna stopa na

Međutim, ovakvo kretanje tečaja kune prema euru uz promjenu trenda ne znači da je tečaj posebno volatilisan. Naprotiv, on se cijelo prvo tromjesečje kretao unutar relativno uskih granica. Koeficijent varijacije je u prvom tromjesečju 2010. godine iznosio 0,29 posto, dok je u istom razdoblju 2009. godine, koje je bilo obilježeno vrlo visokom neizvjesnošću, iznosio 0,84 posto.

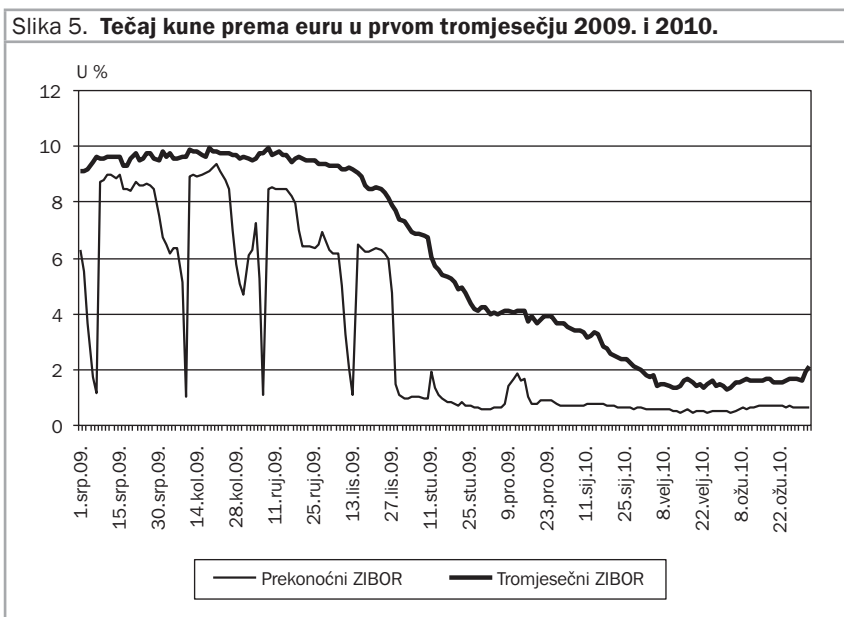

Izvor: Thomson Reuters Croatia, <http://www.reuters.hr>.

Slab promet na Zagrebačkoj burzi

Promet dionicama na Zagrebačkoj burzi je i dalje u padu. Tako je u prvom tromjesečju 2010. godine iznosio 1,3 milijarde kuna, što je 18,8 posto manje nego u prethodnom tromjesečju. Za usporedbu, najveći je promet ostvaren u drugom tromjesečju 2007. godine u iznosu od 6,1 milijardi kuna. S druge strane, burzovni indeks Zagrebačke burze CROBEX u prvom tromjesečju 2010. godine bilježi rast od 6,9 posto, dok je indeks CROBEX10, koji uključuje 10 najlikvidnijih dionica iz sastava CROBEX-a, porastao za 9,8

posto. CROBEX je zapravo rastao samo u prvih mjesec dana 2010. godine, kada je porastao za gotovo 10 posto, dok je u iduća dva mjeseca pao za 2,4 posto. U ožujku je 2010. godine Ministarstvo financija izdalo dvije nove desetogodišnje obveznice – jednu u kunama po prinosu od 6,95 posto, a drugu uz valutnu klauzulu po prinosu od 6,7 posto.

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Niska stopa rasta potrošačkih cijena...

Cijene dobara i usluga namijenjenih osobnoj potrošnji mjerene indeksom potrošačkih cijena povećale su se u ožujku 2010. godine za 0,4 posto u odnosu na veljaču. Cijene dobara su pritom porasle 0,6 posto, dok su se cijene usluga smanjile 0,2 posto. Međugodišnji je rast indeksa potrošačkih cijena ubrzao s 0,7 posto u veljači na 0,9 posto u ožujku, dok je prosječna međugodišnja stopa inflacije potrošačkih cijena u prvom tromjesečju 2010. godine iznosila 0,9 posto. Ovako niske stope inflacije, kakve nisu

zabilježene još od 2002. godine, prvenstveno su posljedica smanjene osobne potrošnje, ali i niskog prijenosa inflacije iz 2009. godine.

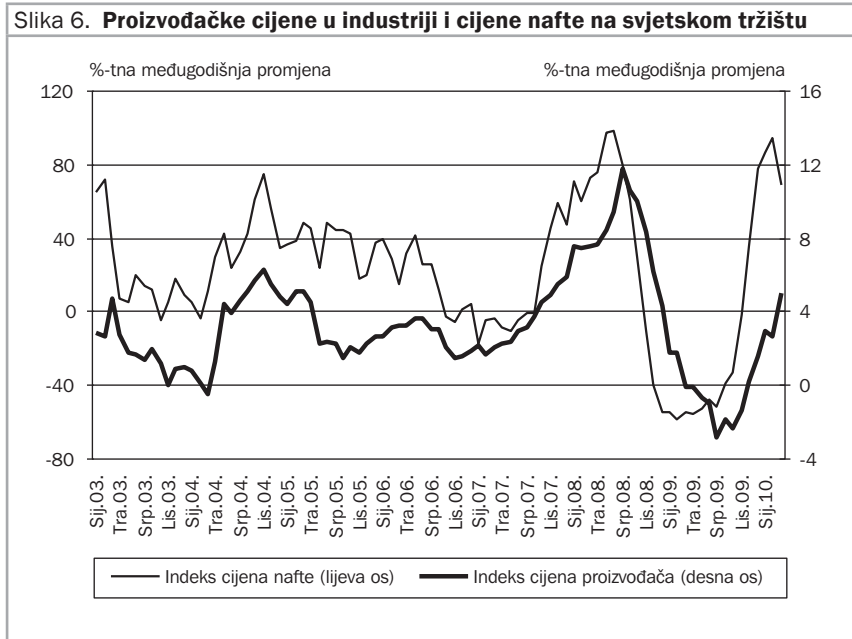
Najveći je doprinos povećanju potrošačkih cijena u ožujku došao od sezonskog povećanja cijena odjeće i obuće od 4,3 posto. Osim toga, treba izdvojiti i porast cijena goriva i maziva za osobna vozila od 3,3 posto, što je povezano s kretanjem cijena nafte i naftnih derivata na svjetskim tržištima. Najveći su utjecaj u suprotnom smjeru imale cijene rekreacije i kulture, koje su se u ožujku smanjile 0,5 posto u odnosu na veljaču, te cijene prehrane s padom od 0,1 posto. Od potonjeg posebno treba izdvojiti smanjenje cijena mesa od 0,9 posto te cijena mlijeka, sira i jaja od 0,5 posto. Na međugodišnjoj razini, porastu su cijena u ožujku najviše doprinijele cijene goriva i maziva za osobna vozila, koje su se povećale 20,5 posto u odnosu na ožujak 2009. Značajan su međugodišnji rast zabilježile i cijene duhanskih proizvoda, koje su porasle 11,9 posto, cijene plina (rast od 20,2 posto), zatim cijene tekućih goriva (34,4 posto) te cijene opskrbe vodom (8,3 posto). S druge strane, najveći je utjecaj na ublažavanje rasta cijena imalo međugodišnje smanjenje cijena prehrambenih proizvoda od 3,8 posto, posebice cijena mesa (6,3 posto), mlijeka, sira i jaja (4,8 posto), odjeće (4,4 posto) te automobila (5,4 posto).

... uz ubrzani rast proizvođačkih cijena u industriji

Rast je cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima u ožujku iznosio 5,0 posto na međugodišnjoj razini, što predstavlja ubrzanje u odnosu na 2,7 posto zabilježenih u veljači. To je ujedno i najveća stopa rasta proizvođačkih cijena od studenoga 2008. godine. U prvom su tromjesečju 2010. godine proizvođačke cijene porasle 3,6 posto. Na mjesečnoj su razini cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima u ožujku ove godine povećane 1,0 posto. Među glavnim industrijskim grupacijama, iznadprosječno su mjesečno povećanje u ožujku zabilježile cijene energije koje su porasle 3,2 posto te cijene trajnih proizvoda za široku potrošnju s rastom od 1,1 posto. Na međugodišnjoj razini treba istaknuti povećanje cijena u proizvodnji koksa i rafiniranih naftnih proizvoda od 33,8 posto, cijena u proizvodnji

duhanskih proizvoda od 29,5 posto te povećanje cijena u proizvodnji tekstila od 16,8 posto.

Izvori: WTRG Economics i Državni zavod za statistiku.

Prošlogodišnjim poreznim promjenama...

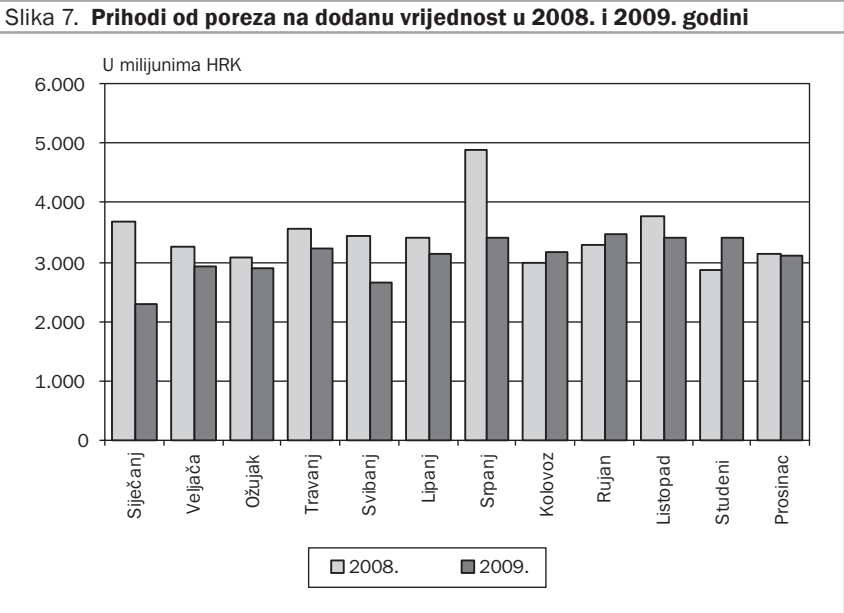
Nepovoljna su se ekonomska kretanja odrazila na prikupljanje prihoda proračuna konsolidirane središnje države u 2009. godini. Zbog neočekivano slabog prikupljanja prihoda, proračun je tri puta mijenjan i dopunjavan, a došlo je i do određenih izmjena u poreznom sustavu u cilju ostvarenja dodatnih prihoda proračuna. Uveden je poseban porez na plaće, mirovine i druge primitke, povećana je opća stopa poreza na dodanu vrijednost s 22 na 23 posto te su ujednačeni kriteriji oporezivanja plovila i zrakoplova s osobnim automobilima i motociklima. Uz ove, došlo je do izmjena i u neporeznim prihodima uvođenjem naknade za pružanje usluga pokretnih elektroničkih komunikacija.

... spriječen značajniji pad prihoda proračuna

Prema preliminarnim podacima, prihodi su proračuna konsolidirane središnje države u 2009. godini iznosili 114,1 milijardi kuna, što je 5 posto manje nego u 2008. Gotovo svi su prihodi bili niži nego 2008. godine, a najveći je pad zabilježen kod poreza na dodanu vrijednost koji je na međugodišnjoj razini pao za 10,3 posto, odnosno za značajnih 4,3 milijarde kuna, usprkos činjenici da je u srpnju 2009. godine opća stopa PDV-a povećana za 1 postotni bod. Osnovne uzroke pada prihoda od PDV-a čine smanjena osobna potrošnja i pad uvoza. Prihodi od socijalnih doprinosa također bilježe međugodišnji pad od 1,7 posto, a osnovni uzrok tome su negativna kretanja na tržištu rada. Ovaj bi pad bio još značajniji da tijekom prvih pet mjeseci 2009. godine zaposlenima u državnoj upravi nije isplaćivana plaća s povećanom osnovicom. Značajan međugodišnji pad od 17,1 posto bilježi i prihod od poreza na dohodak kao rezultat dvostrukog efekta – negativnih kretanja na tržištu rada i cjelogodišnjeg učinka izmjena Zakona o porezu na dohodak i Zakona o financiranju jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave provedenih sredinom 2008. godine. Međugodišnje je smanjenje po osnovi prihoda od poreza na dobit iznosilo 10,6 posto. Budući da se prihod od poreza na dobit uplaćuje prema poslovanju poduzeća prethodne godine, smanjenje je ove kategorije prihoda rezultat slabijeg poslovanja tijekom 2008. godine. Prihod od trošarina je tijekom 2009. godine zabilježio međugodišnje smanjenje od 7,4 posto, a najveći pad, od čak 52,0 posto, zabilježile su trošarine na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove uslijed značajnog pada prodaje. Tijekom 2009. godine je bilo problema kod naplate trošarina na naftu, međutim, većinu je dugovanja INA podmirila do kraja godine, pa su tako ove najznačajnije trošarine ostvarene na približno istoj razini kao i prethodne godine. Prihodi od pomoći su bili čak 36,4 posto manji od planiranih, prvenstveno zbog toga što nije došlo do povlačenja planiranih sredstava iz fondova EU-a.

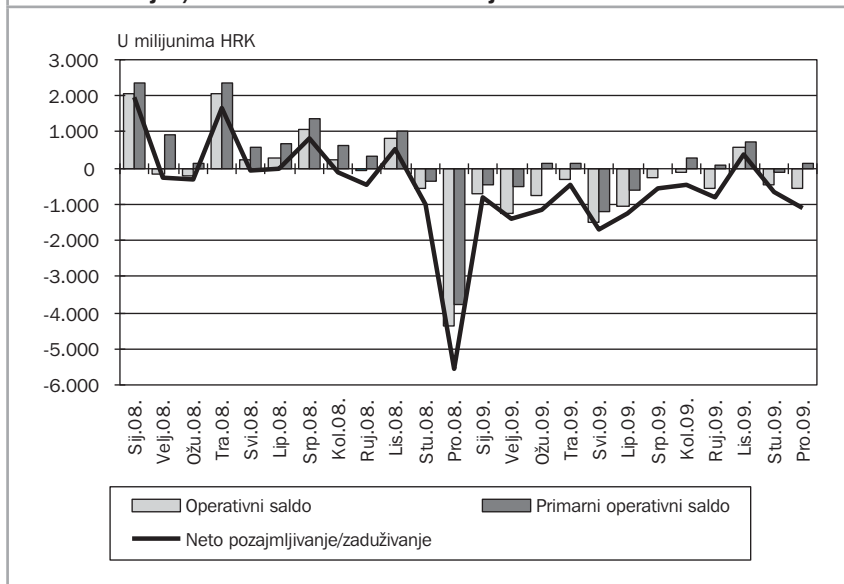
Izvor: Ministarstvo financija RH.

Proračunski rashodi povećani 1,9 posto

Prema preliminarnim podacima za 2009. godinu, rashodi su proračuna konsolidirane središnje države ostvareni u iznosu od 121,0 milijardu kuna, što je u skladu s planiranim i predstavlja međugodišnji rast od 1,9 posto. Najveći iznos rashoda, od čak 46,4 posto, utrošen je na razne oblike socijalnih naknada, unutar kojih su najveća izdvajanja za mirovine, zatim na zdravstvo, dječji doplatak, porodiljne naknade te naknade nezaposlenima. Rashodi za socijalne naknade su ostvareni s međugodišnjim rastom od 6,8 posto. Drugi su po važnosti rashodi za zaposlene, koji čine 26,1 posto ukupnih rashoda konsolidirane središnje države. Rashodi za zaposlene bilježe međugodišnji rast od 4,5 posto, prvenstveno zato što je u prvih pet mjeseci 2009. godine zaposlenima u državnoj upravi i javnim službama isplaćivana plaća s osnovicom uvećanom za 6 posto u odnosu na 2008. Manje od planiranog su ostvareni rashodi za subvencije i rashodi za korištenje dobara i usluga. Rashodi za subvencije su u 2009. godini iznosili

6,8 milijardi kuna, što je 1,4 posto manje nego prethodne godine i 3,9 posto manje od planiranog. Ovi su rashodi najvećim dijelom utrošeni na subvencije poljoprivredi, Hrvatskim željeznicama, brodogradnji te za obrt, malo i srednje poduzetništvo. Rashodi za korištenje dobara i usluga bili su 3,0 posto niži od planiranih i 10,3 posto manji nego 2008. godine. Na ovim je rashodima postignuta najveća ušteda, a oni se prvenstveno odnose na usluge telefona, pošte i prijevoza, usluge energije te usluge tekućeg i investicijskog održavanja. U okviru rashoda za dobra i usluge nalaze se i sredstva izdvojena za korištenje fondova EU-a, budući da povlačenjem sredstava iz fondova EU-a nastaje i obveza isplaćivanja domaće komponente za pojedine projekte i to s pozicije rashoda za korištenje dobara i usluga namijenjenih prvenstveno za intelektualne usluge. Manjim je povlačenjem sredstava iz pretpristupnih fondova EU-a nastala i manja obveza isplaćivanja sredstava s pozicije rashoda za korištenje dobara i usluga. Rashodi za kamate su ostvareni u iznosu od 5,5 milijardi kuna.

Slika 8. **Manjak/višak konsolidirane središnje države**

Izvor: Ministarstvo financija RH.

Tablica 1. Glavni ekonomski pokazatelji				
	2008.	2009.	2010.	
REALNA GOSPODARSKA AKTIVNOST				
Bruto domaći proizvod, realni (%-tna promjena)	2,4	-5,8	-	-
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (%-tna promjena)	1,2	-9,2	-0,5	siječanj-ožujak
Trgovina na malo, realni promet (%-tna promjena)	-1,3	-15,3	-8,3	siječanj-veljača
Građevinarstvo, fizički obujam (%-tna promjena)	11,8	-6,5	-20,0	siječanj-veljača
Turizam, noćenja (%-tna promjena)	2,0	-1,4	-14,8	siječanj-veljača
ZAPOSLENOST, PLAĆE I CIJENE				
Stopa registrirane nezaposlenosti	13,2	14,9	18,3	veljača
Neto plaća (%-tna promjena)	7,0	2,6	-0,9	siječanj
Potrošačke cijene (%-tna promjena)	6,1	2,4	0,7	veljača
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA				
Izvoz roba, EUR (%-tna promjena)	6,4	-21,6	-3,6	siječanj-veljača
Izvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	8,7	-19,0	-	-
Uvoz roba, EUR (%-tna promjena)	10,5	-26,9	-10,8	siječanj-veljača
Uvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	10,6	-24,8	-	-
PRORAČUN, KAMATNE STOPE I TEČAJ				
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (opća država, mlrd. kuna)	-2,87	-10,74	-	-
Kamatna stopa na kratkoročne kunske kredite bez valutne klauzule (kraj razdoblja, u % na godišnjoj razini)	10,89	11,22	10,96	veljača
ZIBOR (prekonoćni krediti, u % na god. razini, kraj razdoblja)	3,45	0,73	0,62	ožujak
Tečaj EUR (kraj razdoblja)	7,32	7,30	7,26	ožujak
Tečaj USD (kraj razdoblja)	5,16	5,07	5,39	ožujak

*Napomena: Postotne promjene su izražene u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.
 Izvori: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija RH i
 www.reuters.hr.*